

Tungkol Saan ang Modyul na Ito?

Ano ang kadalasang mong nararamdaman sa tuwing nakaririnig ka ng isang paparating na bagyo? Ito ba ay isang mabuting balita para sa iyo dahil magkakaroon ka ng pagkakataon na manatili ng buong araw sa bahay? Huwag mahiya kung ang sagot mo ay oo. Maraming tao ang masayang tatanggapin ang pagkakataong makapagpahinga na dala ng bagyo. Kapag ang naiatas ang babala bilang 2 o mataas pa, ang mga klase ay suspindido at karamihan sa mga opisina ay sarado. Ito ay nangangahulugan na ang mga tao ay maaaring hindi lumabas o pumasok sa trabaho. Maaari nilang gugulin ang panahon na magpahinga sa kanilang mga tahanan.

Ngunit alam mo ba na ang bagyo ay nakapipinsala? Ang bagyo ay nagdadala ng ulan, malalakas na hangin, mga baha at mapanganib na alon o tsunamis. Sa modyul na ito, matututuhan mo ang tungkol sa mga pinsala na dala ng mga bagyo. At dahil ditto, ang bawat isa sa atin ay kailangang maging handa sakaling paparating ang isang bagyo. Sa modyul na ito, matututuhan mo din kung paano maghanda para sa mga bagyo at maiwasan ang mga aksidente na dulot nila.

Bago basahin ang modyul na ito, siguraduhin na nabasa mo na ang modyul na pinamagatang *Ano ang isang Bagyo?*

Ang modyul na ito ay nahahati sa dalawang aralin:

Aralin 1 – *Paano Nakapipinsala ang mga Bagyo?*

Aralin 2 – *Ano ang Dapat Gawin Kapag Parating ang isang Bagyo*

Anu-ano ang mga Matututuhan Mo sa Modyul na Ito?

Matapos basahin ang modyul na ito, maaari mo ng:

- ◆ Ilarawan ang mga pagkakasira o pinsala na dala ng mga bagyo; at
- ◆ Tukuyin ang mga pamamaraan na kailangang gawin bago, habang at pagkatapos ng isang bagyo.

Anu-ano na ang mga Alam Mo?

Bago mo simulang pag-aralan ang modyul na ito, sagutan ang pagsusulit na ito upang malaman kung gaano mo kaalam ang tungkol sa paksa. Isulat ang titik ng tamang sagot sa patlang na ibinigay bago ang bawat bilang.

- ___ 1. Ano ang kailangan mong ihanda o itago kapag inaasahan ang isang bagyo?
 - a. mga pagkain tulad ng sariwang karne at isda.
 - b. Mga pagkain tulad ng mga nasa delata.
 - c. Sorbets at keyk
 - d. Sariwang prutas at mga gulay.
- ___ 2. Bakit tayo naghahanda para sa mga bagyo?
 - a. upang maiwasan ang mga aksidente na dulot ng bagyo.
 - b. Upang maiwasan ang pagkasira ng buhay at ari-arian.
 - c. Lahat ng nasa itaas.
 - d. Wala sa itaas.
- ___ 3. Alin sa mga sumusunod ang hindi suplay na biglaang pangangailangan?
 - a. mga gamut
 - b. flashlight
 - c. mabilisang panlunas
 - d. anemometer
- ___ 4. Alin sa mga sumusunod na aksidente ang dulot ng mga bagyo?
 - a. pagkakuryente
 - b. pagkatama sa isang bumabagsak na dingding
 - c. pagkalunod
 - d. lahat ng nasa itaas.
- ___ 5. Kapag mayroong bagyo, ano ang pinaka-pinagkakatiwalaang pagkukunan ng impormasyon?
 - a. mga sinehan
 - b. radyo
 - c. usap-usapan mula sa mga kapit-bahay
 - d. mga magasin

- ___ 6. Ano ang *leptospirosis*?
- isang sakit na sanhi mula sa ihi ng mga daga sa baha.
 - Isang karamdaman na resulta ng malamig na klima.
 - Isang sakit na dulot ng pag-inom ng maduming tubig.
 - Wala sa itaas.
- ___ 7. Ano ang dapat mong gawin pagkatapos ng isang bagyo?
- manatili sa labas upang makita ang kalalaan ng mga pinsala.
 - Magsagawa ng mga pagsasaayos at maglinis ng kalat.
 - Manatili na malapit sa mga nakalawit at maluluwag na linya ng kuryente.
 - Wala sa itaas.
- ___ 8. Alin sa mga sumusunod ang dulot ng bagyo?
- mga pagkasira sa istruktura (mga gusali, tulay, atbp.)
 - pagkasira sa buhay
 - pagkasira ng mga pananim
 - lahat ng nasa itaas.
- ___ 9. Anong sakit ang may relasyon sa mga bagyo?
- malaria
 - pagkalamig
 - athlete's foot
 - lahat ng nasa itaas.
- ___ 10. Ano ang dapat mong gawin habang mayroong bagyo?
- maglakad sa mga lugar na binabaha.
 - Mag-piknik malapit sa ilog
 - Manatili sa loob ng bahay.
 - Bisitahin ang isang kaibigan.

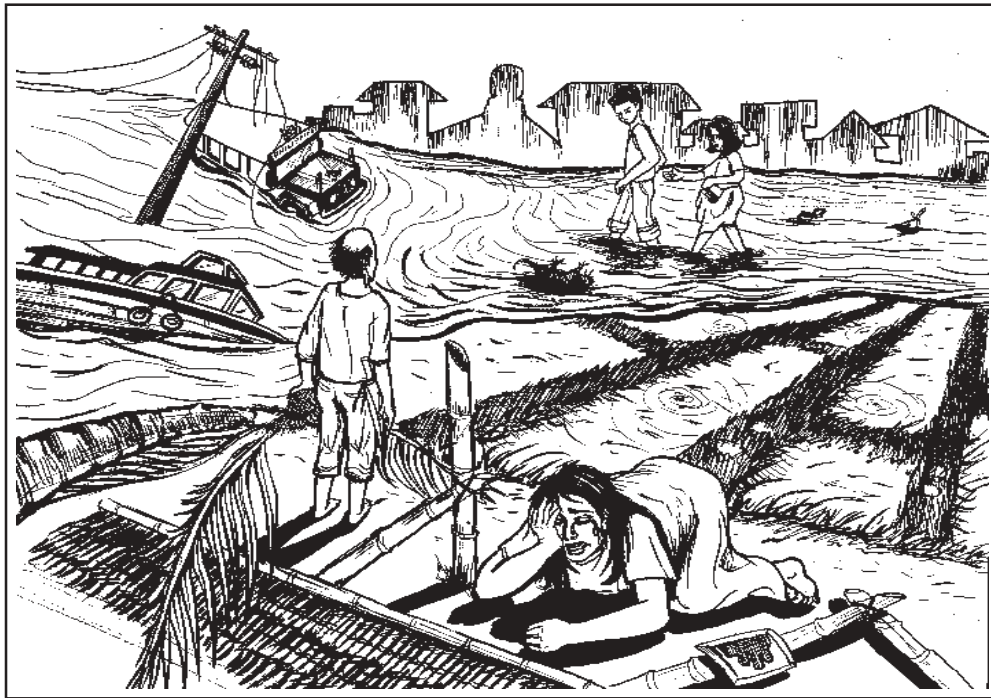
Kamusta ito? Sa palagay mo ba ay nakasagot ka ng tama? Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa mga pahina 31–32.

Kung lahat ng iyong mga sagot ay tama, magaling! Ipinapakita nito na marami ka ng nalalaman tungkol sa paksa. Maaari mo pang pag-aralan ang modyul upang balik-aralan ang iyong mga nalalaman. Malay natin ay may matutuhan ka pang bagong bagay mula dito.

Kung ikaw ay nakakuha ng mababang iskor, huwag sumama ang loob. Ito ay nangangahulugan na ang modyul na ito ay para sa iyo. Ito ay makatutulong sa iyo na maunawaan ang mahahalagang konsepto na maaaring mong gamitin sa iyong pangaraw-araw na buhay. Kung pag-aaralan mo ang modyul na ito ng mabuti, matututuhan mo ang lahat ng kasagutan sa mga aytem sa pagsusulit at marami pang iba! Handa ka na ba?

Maaari mo ng ilipat sa susunod na pahina at simulan ang Aralin 1.

Paano Nakapipinsala ang mga Bagyo?

Alam mo ba kung paano nakapipinasala ang mga bagyo? Naranasan mo na ba ang malalakas na hangin, ulan at baha ng isang bagyo? Anu-ano ang mga epekto nito sa iyong kapaligiran? Paano naman sa mga taong nasa iyong paligid? Sa araling ito, matututuhan mo ang mga pagkasira na maaaring maidulot ng mga bagyo.

Kadalasan ay nakaririnig tayo ng mga balita tungkol sa mga pinsala na dulot ng bagyo pagkaraang tamaan ang isang lugar. Halimbawa, ang bagyong si Reming na tumama sa Gitnang Luzon noong Oktubre 29, 2000, ay nagdulot ng mga pinsala na may halagang 500 milyon sa agrikultura at istruktura. Maraming tao ang nalunod at ang ilan ay hindi na natagpuan. Dahil sa mga ito, kailangan nating matutuhan ang tungkol sa mga bagyo at maging handa para dito.

Matapos pag-aralan ang araling ito, maaari mo ng ilarawan ang pagkasira na dala ng mga bagyo sa tao, sa kapaligiran at sa ekonomiya.

Pag-aralan at Suriin Natin Ito

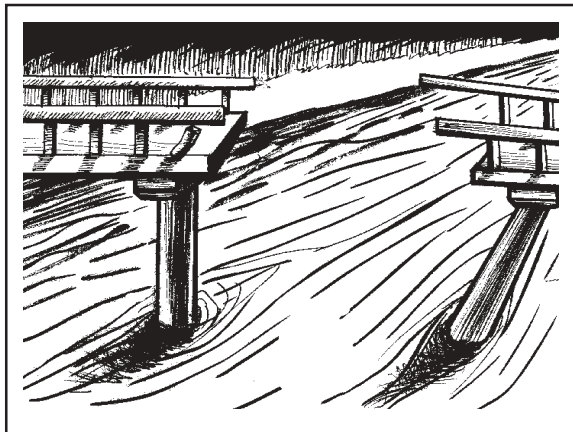
Pag-aralan ang mga larawan sa ibaba. Tukuyin ang mga pinsala na dulot ng bagyo. Isulat ang iyong sagot sa patlang sa ibaba ng bawat larawan.

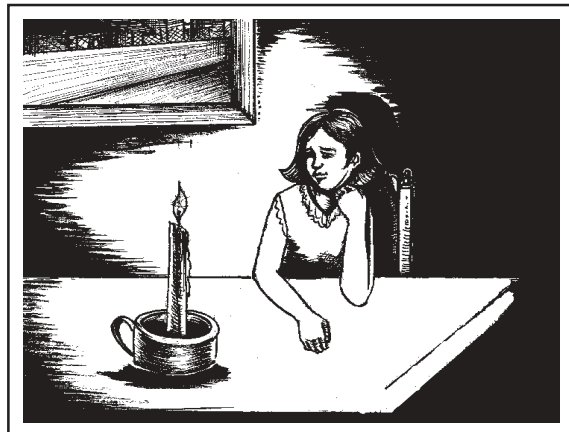
1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

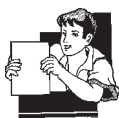
Sa palagay mo ba ay nakuha mo lahat ng tamang sagot? Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 32.

Pag-isipan Natin Ito

Nagawa mo bang tukuyin ang mga pinsala o pagkakasira na dulot ng isang bagyo? Paano nagdudulot ng ganoong pinsala ang isang bagyo? Ano ang isang bagyo? Natatandaan mo pa ba ang iyong natutuhan sa nakaraang modyul tungkol sa kung ano ang isang bagyo? Kung ang sagot mo ay “ang isang **bagyo** ay *malaking masa ng malagihay na hangin na nabuo mula sa mainit na dagat,*” ikaw ay tama. Ito ay nabubuo sa tuwing ang hangin ay nakakukuha ng init at malagihay na hangin sa mainit na dagat. Ito ay nagdadala ng mabibigat na ulan, malalakas na hangin, mga baha at mapanganib na mga alon o tsunamis. Ang mga ito ang sanhi ng pagkakasira na ating nararanasan sa tuwing mayroong bagyo.

Upang matutuhan ang tungkol sa mga pinsala na dulot ng mga bagyo, basahin ang susunod na seksyon.

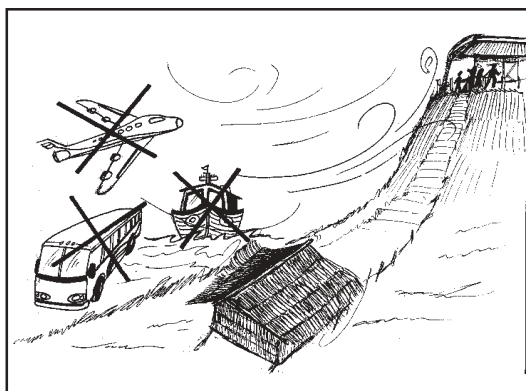

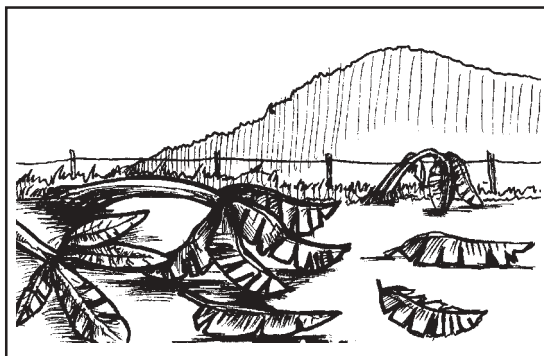
Alamin Natin

Ang mga bagyo ay maaaring magdulot ng mga pinsala sa imprastuktura (tulad ng mga gusali, lansangan, tulay, atbp.), mga pananim at ari-arian. Ito din ay nakaaapekto sa kalusugan ng mga tao sa pamamagitan ng pagkalat ng mga sakit. Ito din ay maaaring magdulot ng pinsala at kamatayan sa mga tao.

Pinsala sa mga imprastuktura

Ang malalakas na hangin, pagkaguho ng lupa at mga baha ay nakasisira sa mga bahay, gusali, lansangan at tulay. Maaaring gumuho ang mga tulay at ang mga natumbang puno at iba pang bagay ay maaaring humarang sa mga lansangan. Ginagawa nitong mahirap ang paglalakbay kahit pagkatapos ng isang bagyo. Ang mga bahay, na hindi matibay ang pagkakagawa o yari sa pangit na material ay maaari ding mapinsala. Ito ang nagdudulot sa kawalan ng tirahan ng maraming tao.

Pagkasira sa kapaligiran

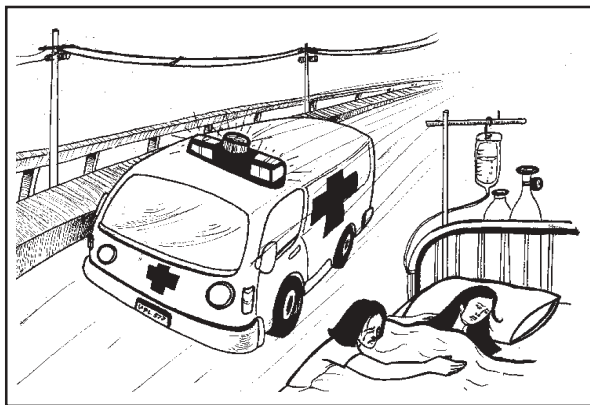
Ang mga halaman at hayop ay nasisira sa pamamagitan ng malalakas na hangin, ulan at pagbaha. Maging ang malalaking puno ay bumabagsak sa lupa dahil ang puwersa ng malakas na hangin ay humahatak sa mga ugat nito mula sa lupa.

Mga sakit at epedemya

Ang pagbaha ay maaaring magkontamina sa malalalim na balon. Ang mga maduduming tubig na iniinom ay maaaring magdulot ng malulubhang sakit tulad ng *gastroenteritis*, *typhoid fever*, *cholera*, *diarrhea*, *dysentery* at *hepatitis A*. Ang malaria at encephalitis ay ilan pa sa ibang mga sakit na karaniwan tuwing panahon ng bagyo.

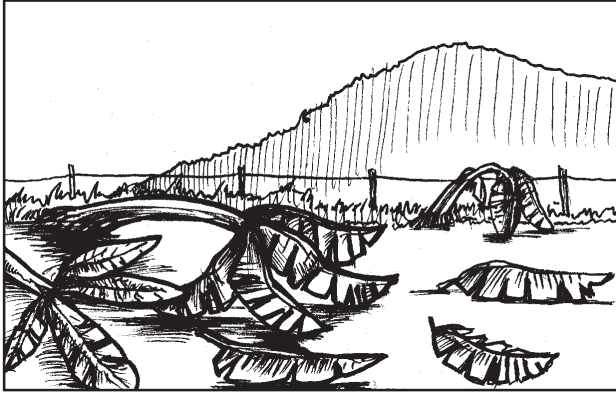
Ang mga tubig-baha ay maaaring magdulot ng alipunga at leptospirosis na maaaring magdulot ng kamatayan. Ang ihi ng mga daga na naninirahan sa mga suwero at kanal ay nagdudulot ng laeptospirosis. Maaaring mawala ang isang buhay dahil sa sobrang lamig o hypothermia. Ang mga sakit na ito ay mabilis na kumakalat sa malaking bilang ng mga tao, lalo na sa mga *evacuation centers* kung saan mababa ang sanitasyon. Ito ay magdudulot sa isang epidemya o ang mabilisang pagkalat ng sakit na nakaaapekto sa malaking bilang ng mga tao.

Pagkamatay ng mga tao

Tulad ng nabanggit kanina, ang mga tao ay maaaring mamatay dahil sa mga sakit na dulot ng tubig-baha at sobrang lamig. Maliban dito, ang mga tao ay maaaring mamatay mula sa mga aksidente tulad ng pagkalunod o pagkalibing mula sa mga

gumuhong lupa. Ang iba pang aksidente ay ang pagkakuryente na dulot ng mga nakalawit na kable ng kuryente o pagkatama mula sa mga bumabagsak na dingding o bagay.

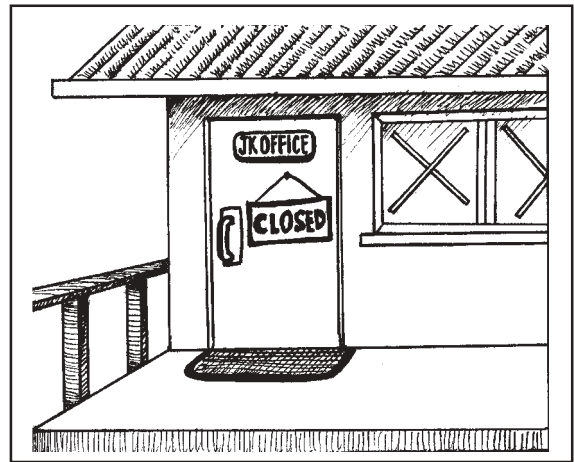
Pagkasira ng mga pananim at bukiran

Ang mga bagyo ay nakasisira sa mga pananim at bukiran na pinaghirapan ng mga magsasaka. Kapag nasira ang kanilang mga pananim at sakahan, gayon din ang kanilang pinagkukunan ng ikabubuhay. Maliban dito, ang

mga tao tulad natin na hindi magsasaka ay maaari ding maapektuhan dahil magkakaroon ng kakulangan sa suplay ng pagkain.

Pagkatigil o paghinto ng mga negosyo at trabaho

Mapanganib na lumabas sa tuwing mayroong malakas na bagyo. Maliban dito, ang mga lansangan ay lubog sa tubig at ang mga tulay at daanan ay nahaharangan o sira. Upang maiwasan ang mga aksidente, ang mga opisina at negosyo ay sarado.

Malaking kawalan sa ekonomiya

Dahil sa pagkasira ng mga pananim at kawalan ng ikabubuhay ng mga magsasaka, ang ekonomiya ng ating bansa ay lubhang nagdurusa. Idagdag na ang katotohanan na ang mga negosyo at opisina ay sarado tuwing may bagyo. Ang mga negosyong ito ay nawawalan ng milyun-milyong salapi kapag ang operasyon ng kanilang mga negosyo ay sarado. Ito ay nangangahulugan na ang

mga negosyante at mga magsasaka ay nawawalan ng ikabubuhay dahil sa mga bagyo.

Ang ating pamahalaan ay nawawalan din ng kita sa anyo ng mga buwis na babayaran ng mga mamamayan at negosyante. Maliban dito, kinakailangang maglabas ng salapi ang pamahalaan upang ipaayos ang mga nasirang imprastuktura at mga operasyon na tutulong sa mga naapektuhan ng bagyo.

Pag-isipan Natin Ito

Natatandaan mo ba ang pinaka-malakas na bagyo na tumama sa iyong lugar o komunidad? Ano ang pangalan nito? Ilarawan ang pagkakasira na idinulot nito. Isulat ang iyong mga sagot sa ibaba.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 32.

Subukan Natin Ito

Maghanap ng isang aytem sa pahayagan na nagsasabi tungkol sa isang bagyo. Ikaw ay makakakita ng magkatulad na artikulong balita sa ating susunod na gawain. Basahin at pag-aralan ang artikulo na iyong napili. Pagkatapos, tukuyin ang mga epekto ng bagyong nabanggit sa artikulo. Isulat sila sa isang pirasong papel.

Ipakita ang mga resulta ng gawaing ito sa iyong tagapangasiwa o guro.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Nasa ibaba ang isang artikulo sa pahayagan. Basahin ito ng mabuti. Pagkatapos ay tukuyin ang mga pinsala na dulot ng bagyong “Edeng”.

Si “Edeng” ay nag-iwan ng 42 patay

<p>TAng bagyong “Edeng” ay nagtungo ng Taiwan kahapon matapos tamaan ang maraming bahagi ng Luzon, na nag-iwan ng 42 kataong patay.</p> <p>Apat na tao ang namatay at apat pa ang nananatiling nawawala pagkaraang ang isang bangka sa pangingisda na lulan ang 32 katao ay bumaliktad dahil sa malalakas na alon sa dagat na malapit sa Mindoro.</p> <p>Nagpatuloy si Edeng sa pagtatapon ng mga ulan at nagdulot ng mga pagbabaha sa Hilagang Luzon kahapon habang ang isa pang bagyo na si “Ditang” ay nagtungo sa Japan.</p> <p>Ngayon, gumagalaw tungo sa hilaga-hilagangkanluran na may bilis na 28 kph, si Edeng ay inaasahang nasa 230 kilometro hilagang-kanluran ng Taiwan ngayong umaga.</p> <p>Ang mga manliligtas ng Red Cross ay nakapaglikas ng 185 pamilya sa ilog ng Tullahan sa Lungsod ng Quezon bago pa man dumating sa kritikal na baiting ang La Mesa Dam.</p>	<p>Libu-libong mga pamilya sa mga bayan na kadalasang binabaha sa Malabon at kalapit na Cainta, Rizal ay napilitang lumabas sa kani-kanilang mga bahay dahil sa tubig-baha.</p> <p>Sa mga lalawigan, ipinadala ang mga gomang bangka upang iligtas ang mga naiwang tao, ang ilan mula sa mga bubungan ng bahay.</p> <p>Humigit kumulang sa 800,000 katao ang nananatili sa 80 <i>evacuation centers</i>. Ang <i>National Disaster Coordinating Council (NDCC)</i> ay nag-ulat na ang bilang ng mga nagsilikas ay umabot na sa 1.2 milyon.</p> <p>Ang NDCC ay nag-ulat na 1,270 bahay ang nasira at 3,798 naman ang napinsala.</p> <p>Ang mga baha ay nagdulot ng humigit kumulang sa P82 milyon na pinsala sa agrikultura at P19 milyon naman sa mga napinsalang daanan at mga tulay.</p> <p><i>Ang Philippine Star, Hulyo 10, 2000.</i></p>
---	---

Mula sa artikulo, kopyahin ang mga pinsala na dulot ng bagyong “Edeng.” Gumawa ng listahan ng mga pinsala sa ibaba: (Ikaw ay inaasahang makapaglilista ng pitong uri ng mga pinsala o pagkakasira.)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

6. _____

7. _____

Ihambing ang iyong listahan sa Batayan sa Pagwawasto sa pahina 33.

Kamusta ito? Nakuha mo ba lahat ng tamang sagot? Kung oo, magaling! Kung hindi, balik-aralin ang mga bahagi ng aralin na hindi mo lubos na naunawaan. Bago magpatungo sa Aralin 2, basahin ang buod sa ibaba upang makatulong sa iyo na tandaan ang mahahalagang puntos na natalakay sa araling ito.

Tandaan Natin

Ang mga bagyo ay maaaring lubhang nakapipinsala. Sila ay maaaring magdulot ng:

- ◆ Pinsala sa mga bahay at imprastuktura;
- ◆ Pagkasira sa kapaligiran;
- ◆ Mga sakit at epidemya;
- ◆ Kamatayan;
- ◆ Pagkasira sa mga pananim at sakahan;
- ◆ Pagkahinto o pagtigil ng mga negosyo at opisina; at
- ◆ Malaking kawalan sa ekonomiya.

Ano ang Dapat Gawin Kapag Padating ang Isang Bagyo?

Alam mo ba ang dapat gawin bago, habang at pagkatapos ng isang bagyo? Naaalala mo pa ba ang mga babala ng PAGASA na iyong natutuhan sa nakaraang modyul? Kailangan nating malaman ang mga babalang ito upang malaman natin kung ano ang dapat gawin kapag dumating ang isang bagyo.

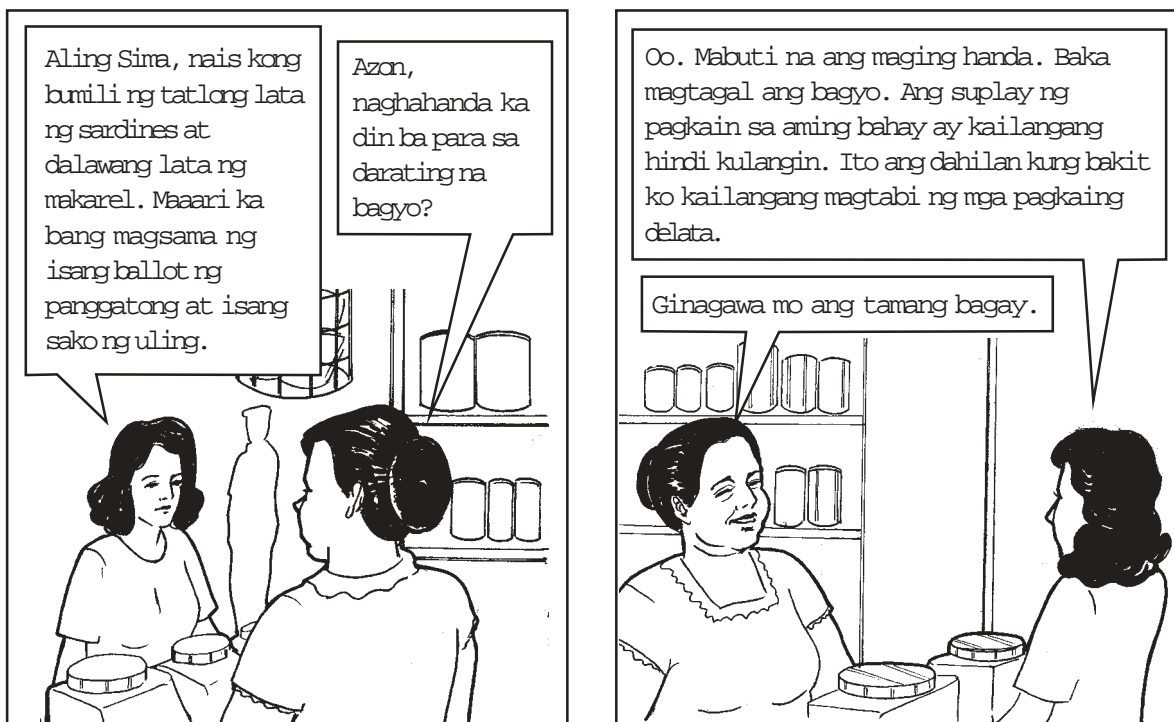
Sa araling ito, matututuhan mo ang dapat gawin kapag dumating ang bagyo. Matututuhan mo kung paano maiiwasan ang mga aksidente bago, habang at pagkatapos ng isang bagyo.

Basahin Natin Ito

Narito ang isang kuwento na magsasabi sa iyo kung gaano kahalaga ang paghahanda para sa darating na bagyo.

Ang Kawawang Aling Tasya

Dumating ang kanilang kapit-bahay na si Mang Berting...

Maaari mo ba akong pagbilhan ng mga pako para sa bubungan, Ka Sima. Kailangan kong ayusin ang aming bubungan bago lumakas ang hangin.

Sandali lamang, Berting. Maaari ko ba munang asikasuhin si Azon? Pagbebentahan kita pagkatapos. Okey?

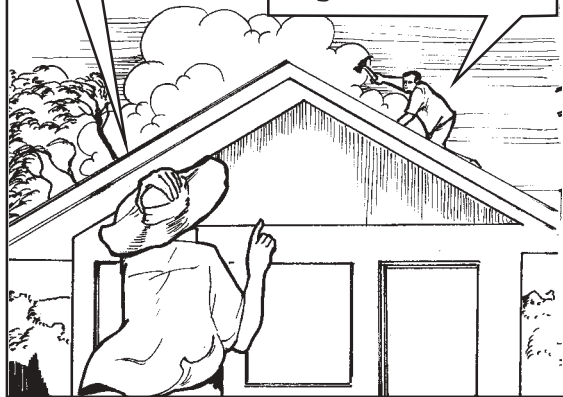
Ayos lamang sa akin!

Pagkaraan ng isang oras...

Mang Berting, mukhang marami kang ginagawa.

Oo, Andoy. Inaayos ko ang aming bubungan. Natatakot ako na baka matangay ito ng kapag lumakas ang hangin.

Kailangan ko ding gumawa ng mga pagsasaayos sa bahay. Kailangan ko ng magnadali. Kailangan kong bigyang pansin ang aming bahay, ngayon na natapos ko ng lagyan ng mga kahoy na suporta ang aking mga gulay.

Kung gayon ay magnadali ka na!

Habang si Andoy ay nasa daan...

Naku! Lumalakas na ang hangin.
Kailangan kong magmadali. Huh! Si Tasya
iyon na papalit sa akin. Naglalakad din
siya ng mabilis.

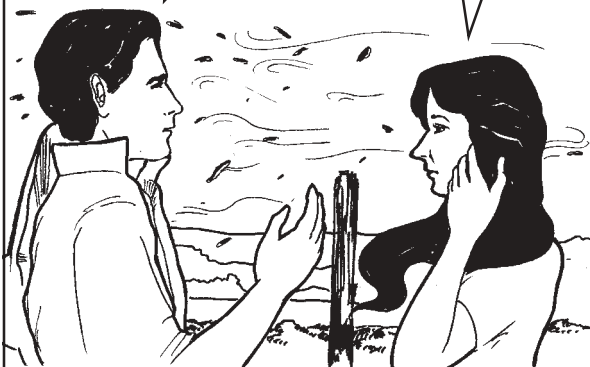
Tasya, Tasya.. Mukhang nagmamadali
ka din. Naghahanda ka din ba para sa
bagyo?

Anong bagyo?

Hindi mo ba narinig
ang balita? Isang
malakas na bagyo ang
darating.

Ay naku, yan
ka na naman.
Mabilis kang
naniniwala sa
mga sabi-sabi.

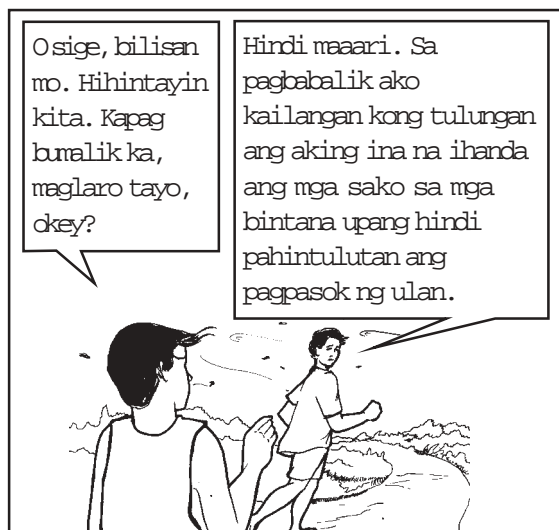
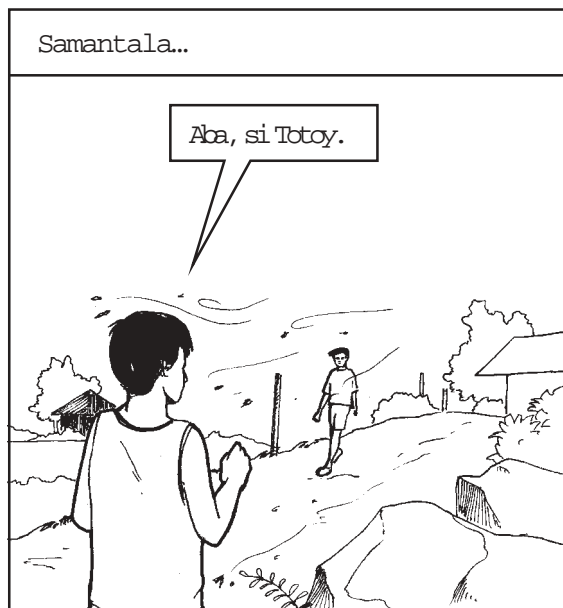
Hindi ito sabi-sabi
lamang Tasya. Ang
PAGASA ang
nagbigay ng balita
tungkol sa darating
na bagyo.

Ngayon, ano naman
kung galing ito sa
PAGASA? Hindi ba
ito nagkakamali?
Sinasabi nila na
sisikat ang araw,
pagkatapos biglang
bubuhos ang ulan.

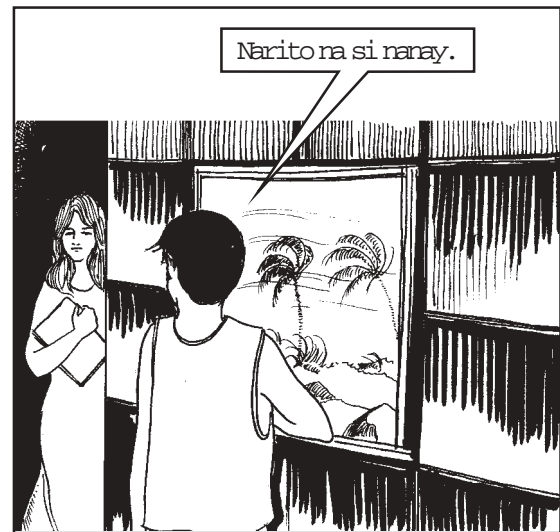

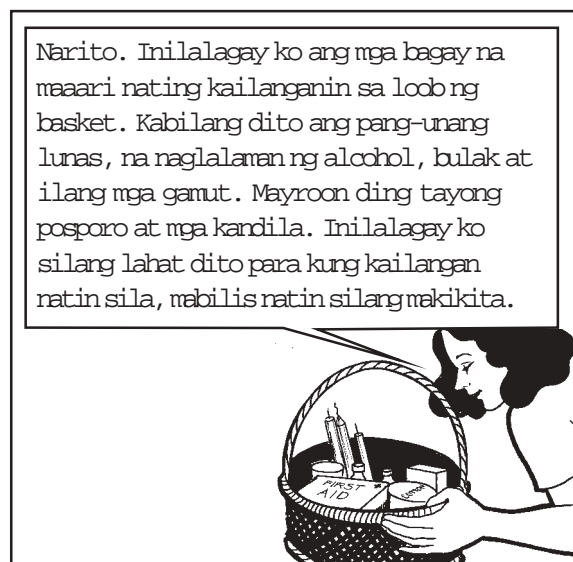
Maaari mong paniwalaan ang anumang gusto mong
paniwalaan. Para sa akin, sa aking palagay ay uulan
lamang ng kaunti. Mauna na ako sa iyo! Ha-ha-ha...

Sa tahanan nina Mang Rafael at Aling Tasya...

Dumadating na ang bagyong "Osang" na may bilis na 185 kilometro bawat oras. Ang lahat ay pinapayuhan na gawin ang kaukulang mga pag-iingat.

Samantala, sa tahanan ni Tasya..

Rafael, mukhang lumalakas ang hangin.

Huwag kang mag-alala. Titigil din iyan mamaya.

Ang ilaw sa lampara ay humihina, Inay.

Huh? Naku, malapit ng maubos ang lampara, kaya pala.

Rafael, nasaan ang ating flashlight?

Hindi ko alam. Sa tingin ko ay nasa loob ng ating silid. Ngunit wala na itong gamit para sa atin.

Bakit?

Hindi na ito umiilaw dahil maalikabok na sa loob. Tumagas ang baterya, ito ang dahilan.

Naku, nawalan ng ilaw, inay. Huh?

Inay mukhang matatangay ang ating bubungan.

Halika Kevin.

Nasaan ka? Nay!

Pumunta ka sa akin, Kevin. Kevin! Sandali lang. Hindi kita makita anak.

Pag-isipan Natin Ito

Ano ang dapat ginawa nina Tasya at Rafael upang maiwasan ang ganitong malungkot na pangyayari? Ano ang sinasabi sa iyo ng kuwento? Subukang pag-isipan ang iyong mga sagot at pagkatapos ay ihambing sila sa Batayan sa Pagwawasto sa pahina 33.

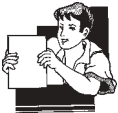

Subukan Natin Ito

Paano ka naghahanda para sa mga bagyo? Ano ang dapat mong gawin bago, habang at pagkatapos ng isang bagyo? Maglista ng hindi kukulang sa tatlong mga bagay na dapat mong gawin sa talaan sa ibaba.

Bago	Habang	Pagkatapos

Upang malaman kung ang iyong mga sagot ay tama, magpatuloy sa pagbabasa ng aralin.

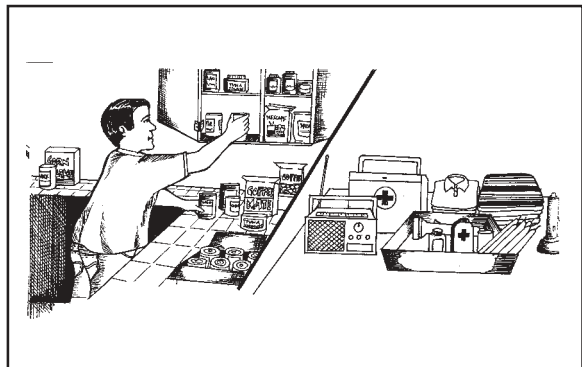

Alamin Natin

Narito ang ilang mga halimbawa kung paano maghanda para sa mga bagyo at maiwasan ang mga aksidente habang at pagkatapos ng isang bagyo.

BAGO ANG ISANG BAGYO

- ◆ Magkaroon ng isang radyo na pinapatakbo ng baterya sakaling walang kuryente.
- ◆ Manatili sa pakikinig sa radyo para sa huling ulat tungkol sa lagay ng panahon.

- ◆ Protektahan ang mga ari-arian at personal na pagmamay-ari (halimbawa ay mga mahahalagang dokumento).
- ◆ Ilagay sa loob ng bahay ang maluluwag na bagay na matatagpuan sa loob at sa paligid ng iyong bakuran.
- ◆ Mag-ipon ng pagkain at tubig.
- ◆ Siguraduhin na ang mga suplay na biglang kakailanganin ay nakahanda.
- ◆ Alamin kung saan ka pupunta upang makalikas sakaling lumala ang sitwasyon.
- ◆ Ayusin ang mga tumutulong bubungan o kisame.

Magbalik-aral Tayo

Narinig ni Janice sa balita na darating ang isang bagyo. Tulungan siya upang maghanda sa pamamagitan ng paglalagay ng tsek (õ) na marka sa mga aytem na kailangan niyang itago.

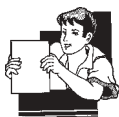
Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa mga pahina 33–34.

Pag-isipan Natin Ito

Naaalala mo pa ba ang iba't ibang babala sa bagyo na natalakay sa nakaraang modyul? Isulat sila sa ibaba.

Mayroon bang isang pangkat ng mga pamamaraan na kailangan mong sundin para sa bawat babala ng bagyo? Anu-ano ang mga pamamaraang ito?

Alamin Natin

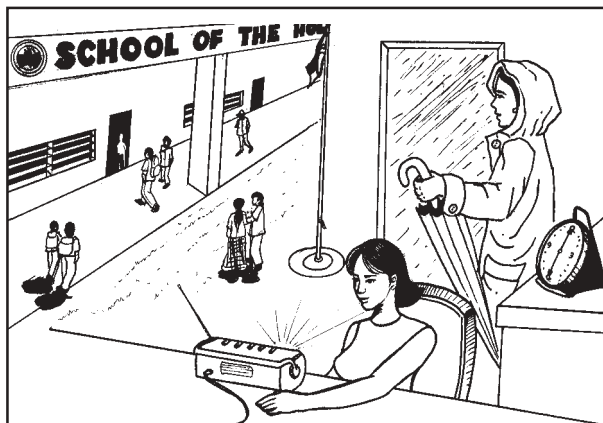
Narito ang mga pamamaraan na dapat mong gawin habang mayroong bagyo na may sumusunod na babalang bilang:

Habang mayroong Bagyo

Babala Bilang 1

(30 hanggang 60 kilometro bawat oras)

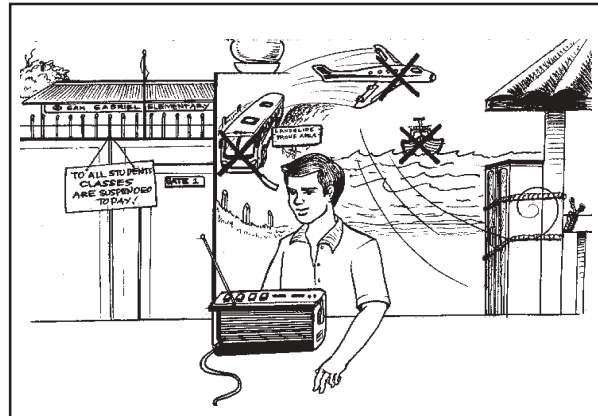
- ◆ Makinig sa mga anunsyo sa radyo tungkol sa lagay ng panahon mula sa PAGASA tuwing anim na oras.
- ◆ Magpapatuloy ang mga negosyo. Bukas ang mga paaralan at opisina.
- ◆ Kung lalabas ng bahay, dalhin ang iyong paying o kapote upang protektahan ang iyong sarili mula sa ulan.

Babala Bilang 2

(61 hanggang 100 kilometro bawat oras)

- ◆ Makinig sa mga pahayag sa radyo tungkol sa lagay ng panahon mula sa PAGASA.
- ◆ Huwag ituloy ang mga gawain sa labas ng bahay. Manatili sa tahanan. Ang mga klase sa elementarya at sekondaryang baiting ay suspindido.

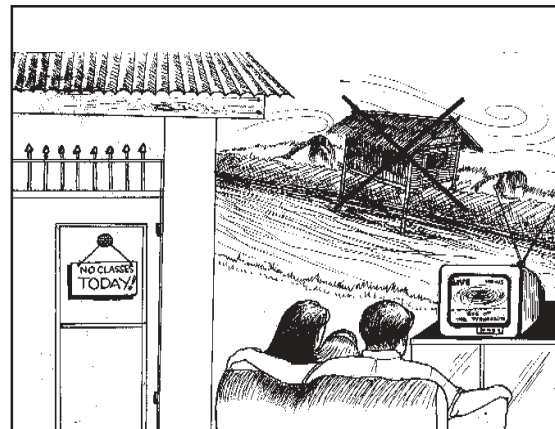

- ◆ Iwasan ang paglalakbay sa lupa, himpapawid o dagat.
- ◆ Itago ang mga babasaging gamit na maaaring mapatumba ng malakas na hangin.
- ◆ Manatiling alerto. Kung mayroong posibilidad ng pagbaha, ilikas ang pamilya sa isang mas mataas na lugar.

Babala Bilang 3

(101 hanggang 185 kilometro bawat oras)

- ◆ Sarado ang mga paaralan at opisina.
- ◆ Ang mga tao ay pinapayuhang tumuloy sa matitibay na gusali. Kung ang mga bahay ay ligtas at matibay, sila ay pinapayuhang manatili sa loob.
- ◆ Lumayo mula sa mga ilog at dagat. Ilikas ang iyong pamilya kung ikaw ay naninirahan sa mababang lugar.

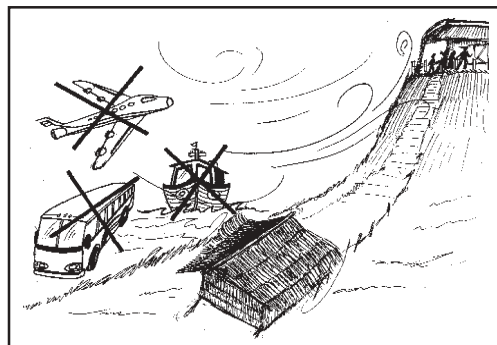

- ◆ Bantayan ang pagdaan ng mata ng bagyo.

Babala Bilang 4

(186 kilometro bawat oras at pataas)

- ◆ Huwag ituloy ang mga paglalakbay at mga gawain sa labas ng bahay.
- ◆ Lumikas patungo sa ligtas na lugar bago mahuli ang lahat upang gawin ito. Kung ikaw ay naninirahan sa mababang lugar, lumipat sa mas mataas na lugar.

Pag-isipan Natin Ito

1. Mula sa iyong natutuhan mula sa nakaraang modyul, naaalala mo pa ba kung ano ang mata ng bagyo?

2. Mayroon kang mahalagang pulong na dadaluhan, ngunit ipinahayag ng PAGASA na nakataas ang babala bilang 2 at pinapayuhan ang mga tao na manatili sa loob ng kanilang mga bahay. Pupunta ka pa ba sa pulong? Bakit o bakit hindi?

Ang iyong mga sagot ay dapat halintulad sa mga ito:

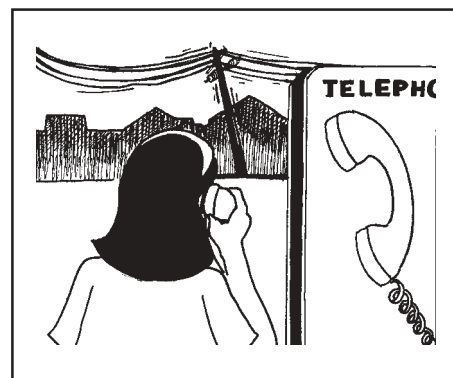
1. Ang mata ay ang banayad o tahimik na lugar sa gitna na bagyo. Ang mga hangin ay banayad at kakaunti ang mga ulap. Ang gilid ng mata ay ang bahagi ng bagyo kung saan ang mga hangin ay napakalakas at napakabigat.
2. Ako ay hindi dadalo sa pulong. Sasabihin ko na lamang sa mga taong aking kakatagpuin na ang panahon ay masama at pinapayuhan ng PAGASA na manatili ang mga tao sa loob ng bahay.

Kung kaya't tayo ay dapat na lamang magkita sa ibang panahon kung ito ay mabuti na. Sa ganitong paraan, maiiwasan ko ang mga aksidente na maaaring mangyari kapag mayroong bagyo.

Pagkatapos ng bagyo

Ano ang dapat mong gawin pagkatapos ng bagyo? Basahin ang mga sumusunod na pamamaraan upang malaman kung ano ang maaari mong gawin.

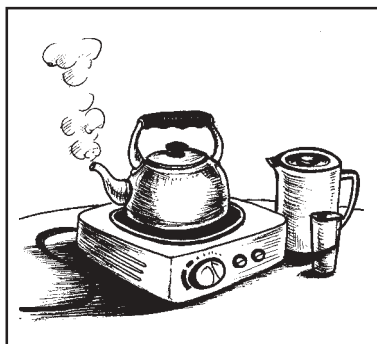
- ◆ Kung ang isang miyembro ng pamilya ay may-sakit, mabilis na humingi ng tulong medical.
- ◆ Gumawa ng pansamantalang pag-aayos at paglilinis ng kalat.
- ◆ Iwasan ang paglabas ng bahay. Maaaring hindi pa din ligtas na magpunta sa ibang bahagi ng komunidad.
- ◆ Iwasan ang mga nakalawit at maluluwag na linya ng kuryente.
- ◆ Ipagbigay alam sa kompanya ng kuryente ang mga pinsala sa kanilang mga kagamitan.
- ◆ Kung natukoy ang tumutulong gas, isara ang pangunahing bukas at lumabas ng bahay.
- ◆ Humingi ng tulong mula sa mga opisyal ng barangay kung kailangan mo ito.
- ◆ Kung ikaw at ang iyong pamilya ay nananatili sa isang *evacuation center*, huwag bumalik ng bahay kaagad. Maghintay ng mga pahayag mula sa wastong awtoridad (mga opisyal ng barangay o opisyal sa mga operasyon sa evacuation) bago gawin ito.
- ◆ Kung mayroon pang mga baha sa iyong lugar, huwag hayaang maglakad at maglaro ang mga bata dito. Ang mga tubig-baha ang pangunahing pinagmumulan ng mga sakit.
- ◆ Pakuluan ang iyong tubig bago sila inumin. Ang mga pinagkukunan ng tubig, tulad na malalalim na balon, bombang kuryente at iba pa, ay maaaring kontaminado ng mga tubig-baha.

Magbalik-aral Tayo

Gaano mo naunawaan ang iyong nabasa? Ano ang dapat mong gawin pagkatapos ng isang bagyo? Maglagay ng tsek (⊗) sa patlang sa ibaba ng tamang larawan o mga larawan.

1. _____

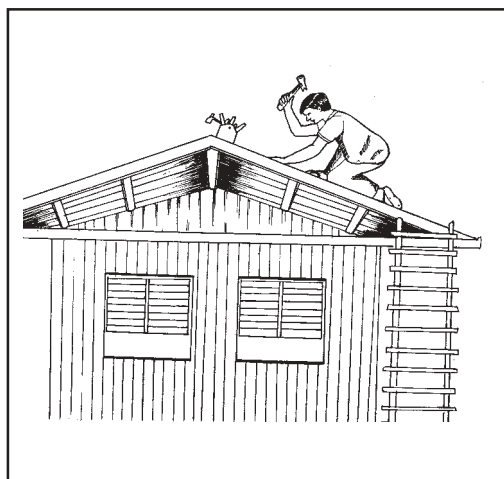
2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 34.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

1. Maglagay ng markang tsek (4) sa kahon bago ang paghahanda na dapat mong gawin para sa darating na bagyo.

☐ Buksan ang radyo at makinig sa pinakabagong balita tungkol sa lagay ng panahon.

☐ Magtago ng sobrang baterya para sa flashlights sakaling mawalan ng kuryente.

☐ Makinig sa mga sabi-sabi tungkol sa panahon.

☐ Magtago ng sobrang pagkain, lalo na sariwang isda, karne at mga gulay.

☐ Siguraduhin na mayroong sobrang kahoy o uling para sa pagluluto.

☐ Maghanda ng pangunang lunas.

☐ Itali ang mga poste o bubungan ng iyong bahay gamit ang matitibay na tali upang hindi sila matangay ng malakas na hangin.

☐ Lisanin ang iyong bahay kung ikaw ay naninirahan malapit sa ilog o sa mabababang lugar.

2. Isulat ang kailangan mong gawin kung mayroong bagyo na may babala bilang 3 sa iyong lugar.

1. _____

2. _____

3. _____

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 34.

Tandaan Natin

Sa araling ito, natutuhan mo kung ano ang dapat gawin sakaling mayroong bagyo.

Bago ang isang Bagyo

- ◆ Magtago ng pagkain at tubig.
- ◆ Siguraduhin na ang mga suplay na biglang kakailanganin ay nakahanda.
- ◆ Magkaroon ng radyo na pinapatakbo ng baterya sakaling mawalan ng kuryente.
- ◆ Protektahan ang mga ari-arian at personal na pagmamayari.
- ◆ Ilagay sa loob ng bahay ang maluluwag na bagay na matatagpuan sa loob at sa paligid ng iyong bakuran.
- ◆ Ayusin ang mga tumutulong bubungan o kisame.
- ◆ Alamin kung saan ka pupunta sakaling lumala ang sitwasyon.

Habang mayroong Bagyo

- ◆ Makinig sa mga ulat mula sa radyo tungkol sa lagay ng panahon mula sa PAGASA.
- ◆ Manatiling alerto. Kung mayroong posibilidad ng pagbabaha, ilikas ang iyong pamilya, lalo na kung ikaw ay naninirahan sa mabababang lugar o malapit sa ilog.
- ◆ Manatili sa loob ng bahay at ipagpaliban ang mga gawain sa labas.

Pagkatapos ng Bagyo

- ◆ Kung ang isang miyembro ng pamilya ay may-sakit, mabilis na humingi ng tulong medical.
- ◆ Gumawa ng pansamantalang pag-aayos at paglilinis ng kalat.
- ◆ Iwasan ang paglabas ng bahay. Maaaring hindi pa din ligtas na magpunta sa ibang bahagi ng komunidad.
- ◆ Iwasan ang mga nakalawit at maluluwag na linya ng kuryente.
- ◆ Ipagbigay alam sa kompanya ng kuryente ang mga pinsala sa kanilang mga kagamitan.

- ◆ Kung natukoy ang tumutulong gas, isara ang pangunahing bukas at lumabas ng bahay.
- ◆ Humingi ng tulong mula sa mga opisyal ng baranggay kung kailangan mo ito.
- ◆ Kung ikaw at ang iyong pamilya ay nananatili sa isang *evacuation center*, huwag bumalik ng bahay kaagad. Maghintay ng mga pahayag mula sa wastong awtoridad (mga opisyal ng barangay o opisyal sa mga operasyon sa evacuation) bago gawin ito.
- ◆ Kung mayroon pang mga baha sa iyong lugar, huwag hayaang maglakad at maglaro ang mga bata dito. Ang mga tubig-baha ang pangunahing pinagmumulan ng mga sakit.
- ◆ Pakuluan ang iyong tubig bago sila inumin.

Binabati kita! Natapos mo na ang modyul na ito. Basahin ang buod sa pahina 28 upang makatulong sa iyo na tandaan ang mahahalagang puntos na natalakay sa modyul na ito. Pagkatapos, sagutan ang mga gawain sa pahina 29–30. Galingan mo!

Ibuod Natin

Sa araling ito, natutuhan mo na:

- ◆ Ang mga bagyo ay nakasisira:
 - Ang mga bagyo ay maaaring makasira ng mga bahay, gusali, tulay, daan, puno at mga pananim. Maaari nilang patigilin ang negosyo at trabaho. Maaari silang magdala ng mga sakit at epidemya na kaakibat ng bagyo. Ang mga bagyo ay maaari ding magdulot ng sakit at kamatayan. Mahalaga sa lahat, ang mga bagyo ay maaaring magdulot ng malaking kawalan sa ekonomiya ng ating bansa.
- ◆ Mayroong mga pamamaraan na kailangan nating gawin bago, habang at pagkatapos ng isang bagyo. Tandaan ang mga ito:
 - Magtago ng pagkain at tubig bilang paghahanda para sa darating na bagyo.
 - Siguraduhin na ang mga suplay na biglang kakailanganin ay nakahanda.
 - Protektahan ang iyong ari-arian at personal na pagmamay-ari.

- Alamin kung saan ka pupunta upang lumikas sakaling lumalang sitwasyon.
- Manatili sa loob ng bahay at ipagpaliban ang mga gawain sa labas.
- Makinig sa radyo para sa mga ulat tungkol sa lagay ng panahon mula sa PAGASA.
- Magsagawa ng pansamantalang pag-aayos at maglinis ng mga kalat pagkatapos ng bagyo.
- Ipagbigay alam ang mga nasirang kagamitan, tulad ng sa mga kompanya ng kuryente.
- Humingi ng tulong medikal para sa mga taong nasaktan.
- Iwasan ang pamamasyal pagkatapos ng bagyo.

Anu-ano ang mga Natutuhan Mo?

Basahin ang balita sa ibaba. Sagutan ang mga tanong na susunod

Ang mga Bagyo ay nagpatinag ng libu-libong tao.

Dalawang tao ang namatay. Labis sa 120,000 katao ang lumikas sa kanilang mga bahay nang ang mga bagyong “Ditang” at “Edeng” ay sumalanta sa Luzon maging sa Metro Manila.

Maraming daan sa Metro Manila ay nasa ilalim ng 2 hanggang 3 piye ng tubig-baha. Ito ay nagparalisa sa trapiko at iniwang nakakulong ang libu-libong sumasakay ng pampublikong sasakyan. Ang mga opisyal sa edukasyon ay nagsuspindi ng mga klase sa mga apektadong lugar.

Isang 29 taong gulang na ina ay napatay at ang kanyang isang taong gulang na anak ay nasaktan sa gumuhong lupa dahil sa mabibigat na ulan.

Si Edeng ay inaasahang gagalaw sa hilaga- hilagangkanluran na may bilis na 11 kilometro bawat oras patungo sa Batanes Islands.

Sa maynila, ang pulisya ay nag-ulat ng 44 aksidente sa sasakyan na sanhi ng malakas na ulan at madudulas na daan. Walong tao ang nasaktan, wala namang lubha dito.

Sa Pampanga, SanFernando at ilang bayan sa Bacolor, Candaba, Guagua, Lubao, Macabebe, Masantol, Minalin, Sto. Tomas at Sasmuan ay lumubog sa baha na may lalim na 2-3 piye.

Nawalan ng kuryente sa maraming bahagi ng Pampanga. Maraming kalsada at mga tulay ay hindi madaanan dahil sa mga tubig-baha.

Ang mga nahuhulog na bato at ang posibilidad ng pagguho ng lupa ay nag-udyok sa mga local na opisyal upang isara ang Kennon Road sa daloy ng trapiko. Ang mga motorista ay pinayuhang dumaan sa ibang ruta.

Ang Department of Health (DOH), ay nagbaba sa publiko laban sa leptospirosis. Ito ay isang sakit na mula sa tubig na sanhi ng ihi ng daga at mga hayop na mayroong baktiryang leptospira.

Ang mga simtomang ay mataas na lagnat, sakit ng ulo, sakit sa kalamnan at kasukuhan at pamumula ng mata. Ang panahon ng inkubasyon nito ay sampung araw at maaaring magdulot ng pagkamatay kung hindi malulunasan.

Nagbabala si Dr. Glen Paraso ng DOH sa publiko laban sa paglalaro o paglalangoy sa mga tubig-baha, na kadalasang nagdadala ng baktiryang leptospira.

Pinagmulan: www.philstar.com

1. Mula sa balita na iyong nabasa, gumawa ng listahan ng mga epekto ng bagyong “Ditang”. Magbigay na hindi bababa sa anim.

2. Maglista ng limang mga suplay na biglang kakailanganin habang may bagyo.

3. Magbigay ng apat (4) na maingat na pamamaraan na dapat gawin bago ang isang bagyo.

4. Magbigay ng tatlong (3) maingat na pamamaraan na dapat gawin habang mayroong bagyo.

5. Magbigay ng tatlong (3) maingat na pamamaraan na dapat gawin pagkatapos ng isang bagyo.

Nagawa mo bang masagutan ang lahat ng tanong? Ihambing ang iyong mga sagot sa Batayan sa Pagwawasto sa mga pahina 35–36.

Kung ang bilang ng iyong tamang sagot ay:

- 21 Magaling! Marami kang natutuhan mula sa modyul na ito.
Maari ka nang magtungo sa susunod.
- 15–20 Mabuti! Balikan at muling aralin na lamang ang aytem na
nasagutan mo ng mali.
- 11–14 Balik-aralin ang mga bahagi ng modyul na hindi malinaw
para sa iyo.
- 0–10 Kailangan mong balik-aralin ang buong modyul.

Batayan sa Pagwawasto

A. Anu-ano na ang mga Alam Mo? (*pahina 2–4*)

1. **(b)** Ang mga pagkain tulad ng nasa lata at yaong hindi na kailangang lutuin o madaling lutuin ay kailangang ihanda o itago kapag mayroong bagyo. Ang mga pagkain tulad ng sariwang karne at isda (a); mga prutas at gulay (d); at sorbets at keyk (c) ay hindi mabuti para itago dahil sila ay mabilis masira o mabulok.
2. **(c)** Lahat ng nasa itaas. Tayo ay naghahanda para sa mga bagyo upang maiwasan ang mga aksidente na dulot nito (a) at maiwasan ang pagkasira ng buhay at ari-arian (b).
3. **(d)** Anemometer. Ang gamut, flashlight, at pangunang lunas ay mga halimbawa ng suplay na biglang kakailanganin. Ang anemometer ay isang instrumento para sukatin at tukuyin ang puwersa o bilis ng hangin.
4. **(d)** Lahat ng nasa itaas. Ang pagkakuryente, pagkatama mula sa nahuhulog na dingding at pagkalunod ay ilan lamang sa mga aksidente na maaaring mangyari habang at pagkatapos ng bagyo.
5. **(b)** Maaari mong masiguro na ang impormasyon na iyong nakukuha mula sa radyo ay maaasahan dahil nakukuha nila ito mula sa mga mapagkakatiwalaang mga pinagkukunan tulad ng PAGASA. Sakaling walang kuryente, maaari ka ding makinig sa radyo na gamit ay mga baterya. Ang mga sinehan (a), magasin(d) at usap-usapan mula sa mga kapit-bahay (c) ay hindi maaasahang mapagkukunan ng impormasyon. Bakit?
6. **(a)** Ang leptospirosis ay isang sakit na sanhi ng ihi ng mga daga sa tubig-baha. Ang karamdaman na resulta ng malamig na klima (b) ay tinatawag na hypothermia. Ang pag-inom ng maduming tubig (c) ay nag-reresulta sa cholera.
7. **(d)** Wala sa itaas. Pagkatapos ng isang bagyo, hindi mabuting manatili sa labas ng bahay upang makita ang lala ng mga pinsala (a), gumawa ng pagsasaayos at maglinis ng kalat (b), at lumapit sa mga nakalawit at maluluwag na linya ng kuryente (d).

8. **(d)** Lahat ng nasa itaas. Ang mga pinsala sa imprastuktura (a), pagkasira ng mga buhay (b) at pinsala sa mga pananim (c) ay ilan sa mga epekto ng bagyo.
9. **(d)** Lahat ng nasa itaas. Ang malaria (a), hypothermis (b) at alipunga (c) ay ilan sa mga sakit na dulot ng bagyo.
10. **(c)** Pinapayuhan na manatili sa loob ng bahay habang mayroong bagyo upang maiwasan ang mga aksidente. Ang paglalakad sa mga nabahang lugar (a), pagkakaroon ng piknik na malapit sa ilog (b) at pagbibisita sa isang kaibigan (d) ay mga mapanganib na gawain habang mayroong bagyo.

B. Lesson 1

Pag-aralan at Suriin Natin Ito (pahina 6)

1. mga pinsala sa pananim at sakahan o bukid
2. pagbabaha sa ilang lugar
3. pagkasira ng mga tulay
4. kawalan ng kuryente
5. pagkaguho ng lupa
6. pagkakasakit ng mga tao sa evacuation centers

Pag-isipan Natin Ito (pahina 9)

Ito ay isang kumpletong sagot. Ang iyong sagot ay maaaring maiba. Ipakita ang iyong sagot sa iyong tagapangasiwa para sa mga komento.

Natatandaan ko noong ang bagyong “Osang” ay tumama sa aming lalawigan, Mindoro Oriental, noong Setyembre 2000. Nang nagdala ang bagyo ng mabibigat na ulan at hangin, ang aking asawa ang pumigil sa akin na lumabas upang mangisda. Kahit na gusto ko talagang lumabas dahil hindi ako nakahuli ng maraming isda noong mga nakalipas na araw, nag-desisyon akong manatili sa loob ng bahay. Iyon ay nakabuti para sa akin, dahil kinabukasan nalaman ko na maraming bangka ang lumubog. Napag-alaman ko din mula sa mga ulat sa radyo na ang isang bangka na naglulan sa mga bisita mula sa Coco Beach Resort sa Puerto Galera ay lumubog din. Maraming tao, kabilang na ang sanggol ay namatay.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pahina 10–11)

Mga epekto ng bagyong “Edeng”:

1. 42 katao ang napatay.
2. Isang bangka sa pangingisda ang lumubog sa malalakas na alon sa dagat malapit sa Mindoro.
3. 185 na pamilya sa ilog ng Tullahan ang natinag at nailikas.
4. Libu-libong mga pamilya sa Malabon, Cainta at lalawigan ng Rizal ang napilitang lumabas ng bahay dahil sa mga tubig-baha.
5. Kabuuang 1.2 milyon na katao ang natinag at nailikas.
6. Kabuuang 1,270 na mga bahay ay nasira. 3,978 na mga bahay ang napinsala (maaari pang ayusin).
7. Ang mga pagkakasira na umabot sa P82 milyon sa agrikultura at P19 milyon sa imprastuktura (mga daan at tulay).

C. Lesson 3

Pag-isipan Natin Ito (pahina 19)

Ang iyong mga sagot ay dapat halintulad dito:

Sina Tasya at Rafael, nang marinig ang balita tungkol sa darating na bagyo, ay kailangang nagsagawa ng mga angkop na pamamaraan upang maiwasan ang pangyayari ng aksidente sa kanila. Ang kuwento ito ay nagtuturo sa atin na kailangan nating lagging maging handa para sa mga bagyo. Kung tayo ay handa para sa mga bagyo, magkakaroon lamang ng maliit na pinsala sa ating mga ari-arian. Maaari din nating maiwasan ang mga aksidente na dala ng bagyo.

Maaari mong ipakita ang iyong mga sagot sa iyong tagapangasiwa para sa mga komento.

Magbalik-aral Tayo (pahina 21)

Magbalik-aral Tayo (pahina 25)

1. 4
2. 4
3. 4
4. 8
5. 4

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pahina 26)

- 4

 Buksan ang radyo at makinig sa pinakahuling balita tungkol sa lagay ng panahon.
- 4

 Magtago ng sobrang baterya para sa mga flashlight sakaling mawalan ng kuryente.
- 8

 Makinig sa mga sabi-sabi o usap-usapan tungkol sa lagay ng panahon.
- 8

 Magtago ng sobrang pagkain, lalo na ang sariwang isda, karne at mga gulay.
- 4

 Siguraduhin na mayroong sobrang kahoy o uling sa pagluluto.
- 4

 Maghanda ng pang-unang lunas.
- 4

 Itali ang mga poste o bubungan ng iyong bahay gamit ang matitibay na tali upang hindi sila matatangay ng hangin.
- 4

 Lisanin ang iyong tahanan kung ikaw ay naninirahan malapit sa ilog o sa mabababang lugar.

2. Mga Bagay na kailangan mong gawin kung may bagyo na may babala bilang 3 sa iyong lugar:
 - a. Maghanap ng matutuluyan sa mga matitibay na gusali. Kung ang iyong bahay ay ligtas at matibay, manatili sa loob.
 - b. Lumayo mula sa mga ilog at dagat. Ilikas ang iyong pamilya kung kayo ay nasa mabababang lugar.
 - c. Magpantay para sa pagdaan ng mata ng bagyo.

D. Anu-ano ang iyong mga Natutuhan? (*pahina 20*)

1. Mga epekto ng bagyong Ditang: “Alin man sa anim ay tama
 - a. Dalawang tao ang napatay sa pagguho ng lupa.
 - b. Lagpas sa 120,000 katao ang lumisan sa kanilang mga bahay.
 - c. Maraming kalsada sa MM ang binaha.
 - d. Ang mga tubig baha ay nagdulot ng mabigat na trapiko, na nagiwan sa libo-libong tao sa MM na hindi makasakay.
 - e. 44 na aksidente sa sasakyan ang naganap sa MM dahil sa malakas na pag-ulan at madulas na kalsada.
 - f. Maraming bayan sa Pampanga ang binaha.
 - g. Maraming bahagi sa Pampanga ang nakaranas ng kawalan ng kuryente.
 - h. Maraming kalsada at mga tulay sa Pampanga ang hindi madaanan dahil sa tubig baha.
 - i. Ang Kennon Road ay hindi madaanan dahil sa pagkaguho ng lupa.
2. Mga suplay na biglang kakailanganin: “Alin man sa lima ay tama”
 - a. flashlight
 - b. radyo
 - c. pang-unang lunas
 - d. gamut
 - e. kumot
 - f. sobrang damit
 - g. mahahalagang dokumento tulad ng I.D. at pagpapatunay ng kapanangakan
 - h. salapi
 - i. mga upuan
 - j. Kandila at posporo

3. Mga pamamaraan na dapat gawin bago ang isang bagyo: Alin man sa apat ay tama
 - a. Magtago ng pagkain at tubig.
 - b. Siguraduhin na ang mga suplay na biglang kakailanganin ay nakahanda.
 - c. Magkaroon ng radyo na pinapatakbo ng baterya sakaling mawalan ng kuryente.
 - d. Protektahan ang mga ari-arian at personal na pagmamayari.
 - e. Ilagay sa loob ng bahay ang maluluwag na bagay na matatagpuan sa loob at sa paligid ng iyong bakuran.
 - f. Ayusin ang mga tumutulong bubungan o kisame.
 - g. Alamin kung saan ka pupunta sakaling lumala ang sitwasyon.
4. Mga pamamaraan na dapat gawin habang may bagyo:
 - a. Makinig sa mga ulat mula sa radyo tungkol sa lagay ng panahon mula sa PAGASA.
 - b. Manatiling alerto. Kung mayroong posibilidad ng pagbabaha, ilikas ang iyong pamilya, lalo na kung ikaw ay naninirahan sa mabababang lugar o malapit sa ilog.
 - c. Manatili sa loob ng bahay at ipagpaliban ang mga gawain sa labas.
5. Mga pamamaraan na dapat gawin matapos ang bagyo: Alin man sa tatlo ay tama
 - a. Kung ang isang miyembro ng pamilya ay may-sakit, mabilis na humingi ng tulong medical.
 - b. Gumawa ng pansamantalang pag-aayos at paglilinis ng kalat.
 - c. Iwasan ang paglabas ng bahay. Maaaring hindi pa din ligtas na magpunta sa ibang bahagi ng komunidad.
 - d. Iwasan ang mga nakalawit at maluluwag na linya ng kuryente.

- e. Ipagbigay alam sa kompanya ng kuryente ang mga pinsala sa kanilang mga kagamitan.
- f. Kung natukoy ang tumutulong gas, isara ang pangunahing bukasán at lumabas ng bahay.
- g. Humingi ng tulong mula sa mga opisyal ng baranggay kung kailangan mo ito.
- h. Kung ikaw at ang iyong pamilya ay nananatili sa isang *evacuation center*, huwag bumalik ng bahay kaagad. Maghintay ng mga pahayag mula sa wastong awtoridad (mga opisyal ng barangay o opisyal sa mga operasyon sa evacuation) bago gawin ito.
- i. Kung mayroon pang mga baha sa iyong lugar, huwag hayaang maglakad at maglaro ang mga bata dito. Ang mga tubig-baha ang pangunahing pinagmumulan ng mga sakit.
- j. Pakuluan ang iyong tubig bago sila inumin.

Talahuluganan

Alipunga Isang nakahahawang sakit sa paa na dulot ng fungi o ringworm na karaniwang dinadala ng tubig baha

Cholera Isang masakit na karamdaman sa tiyan at bituka na nagdudulot ng pulikat, pagsusuka, panghihina at diarrhea.

Commuter Isang tao na madalas bumabiyahen sa iba't ibang lugar

Diarrhea Ang kondisyon ng pagkakaroon ng labis na pagtatae

Dysentery Isang karamdaman sa bituka na nagiging sanhi ng diarrhea na may dugo at mucus

Nakuryente Ang pagkamatay dahil sa kuryente

Encephalitis Ang pamamaga ng utak na sanhi ng karamdaman, impeksyon o lason

Epidemya Ang mabilis na pagkalat ng sakit kung saan maraming tao ang nagkakaroon ng karamdaman na ito sa takdang oras

Lumisan Ang pag-alis sa isang lugar na mapanganib o nakaranas ng kalamidad

Gastroenteritis Ang pamamaga ng mga suson ng tiyan at bituka

Hepatitis A Ang pamamaga ng atay

Hypothermia Ang daloy ng dugo sa katawan ay bumababa at naaapektuhan ang gawain ng puso, utak at iba pang bahagi ng katawan dahil sa labis na baba ng temperatura

Hindi madadaan Hindi maaring daanan o tawirin

Imprastraktura Ang mga kagamitan at kasangkapan na kailangan sa isang lugar upang ito ay lumaki at umunlad, gaya ng mga tulay at daan

Leptospirosis Isang karamdaman na nakukuha sa tubig na dulot ng ihi ng daga at mga hayop na nahawaan ng leptospira bakterya. Ang mga sintomas ay mataas na lagnat, sakit ng ulo at mga kalamnan at pamumula ng mata. Ang incubation period nito ay 10 araw at maaring makamatay kung hindi agad maaagapan.

Malaria Isang karamdaman na nagdudulot ng panlalamig, lagnat at pamamawis.

Hakbang Isang aksyon na kailangang gawin upang makamit ang nais o maiwasan ang mga masasamang pangyayari

Mga Sanggunian

Bagyo, Lindol, Bulkan at Iba Pa: Disaster Management Handbook. Citizen's Disaster Response (CDRC): Quezon City, 1994.

ABS-CBN News. "*Seniang*" Still a Threat, Kills 26. <http://www.abs-cbnnews.com/abs/inews_nov2000.nsf/provincial/20001104032> November 14, 2000, date accessed.

Philstar.com. "*Edeng*" Leaves 42 Dead. <http://www.philstar.com/ph.../archive.asp?archive=true&category_id=99&content_id=915> November 18, 2000, date accessed.

Philstar.com. *Typhoon Damage in Central Luzon Placed at P500 Million*. <http://www.philstar.com/ph...archive.asp?archive=true&category_id=99&content_id=915>. November 14, 2000, date accessed.

Philstar.com. *Typhoons Displace Thousands*. <http://www.philstar.com/ph...archive.asp?archive=true&category_id=4&content_id=888> November 23, 2000, date accessed.

The Caribbean Disaster Emergency Response Agency. *Hurricane Facts Sheets*. <<http://cdera.org/HURFACTS.HTM>> November 16, 2000, date accessed.

Weathernews Philippines, Inc. *Weather Tips* 1998. <<http://www.wnihil.com/tips.htm>> November 4, 2000, date accessed.

Mosart Philippines, Inc. *2 Japanese among 8 dead in Batangas boat tragedy*. <<http://www.skyinet.net/~brgy27/091300.html>> April 26, 2001, date accessed.

Philippine Daily Inquirer Interactive. *Typhoon "Reming" leaves 15 dead, 25 missing*. <http://www.inquirer.net/issues/oct2000/oct29/news/news_main.htm> April 26, 2001, date accessed.